

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Özel Yetenekli Çocuklar İçin Kullandıkları Metaforlar ve Program Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Ülkü AKÇA ÜŞENTİ¹ Fethiye Lemis ÖNKOL BEKTAŞ²

Gönderim Tarihi: 16.04.2024

Kabul Tarihi: 05.06.2024

Yayın Tarihi: 06.06.2024

Özet: Bu araştırma, özel eğitim dersi almış okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocukları nasıl algıladıkları ve bu çocuklara uygulanan eğitim programları ile ilgili görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Amaca ulaşmak için nitel araştırma yönteminin olgu bilim deseninden, metafor analizinden yararlanılmıştır. Olgu bilim aracılığıyla, okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili kullandıkları metaforlar ve onlara uygulanacak programlar ile ilgili görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Araştırmada, Okan Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Düzce Üniversitesi Okul Öncesi Eğitim Programlarında lisans eğitimine devam eden, özel eğitim dersi almış 103 dördüncü sınıf öğrencisi çalışma grubu olarak seçilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarına özel yetenekli çocuklar ile ilgili kullandıkları metaforlar ve çocuklara uygulanacak programlar ile ilgili sorular sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili algıları nesne, yaşam, uzay, değerli elementler, bitki, doğa olayları ve kişilik özellikleri olarak yedi tema altında toplanarak 94 metafor ile belirtilmiştir. Bu temaların altında çocuklar için uygulanabilecek programlar ile ilgili görüşler değerlendirilmiştir. Öğretmen adayları çocuklar ile ilgili algılarını en çok nesne (N=22) teması altında kavramsallaştırmışlar ve çocuklar için uygulanacak programların bireysel eğitim programları olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının 'Özel Eğitim' dersi almış olmalarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili algı oluşturmalarında ve program uygulamaları ile ilgili görüşlerini belirlemede yararlı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenekli Çocuk, Metafor, Okul Öncesi Öğretmen Adayları, Program Uygulamaları

Metaphors Used by Preschool Teacher Candidates for Gifted Children and Their Opinion of Program Implementations

Abstract: This research was conducted to determine how pre-service preschool teachers who have taken a special education course perceive gifted children and their opinions about the education programmes applied to these children. In order to achieve to the aim, the phenomenological design of the qualitative research method and the metaphor analysis were used. Through phenomenology, the metaphors used by preschool teacher candidates about gifted children and their views on the programs to be applied to them were revealed. In the research, 103 fourth grade students who continue their undergraduate education at Okan University, Bolu Abant İzzet Baysal University and Düzce University Preschool Education Programmes and who have taken special education courses were selected as the study group. The preservice teachers forming the study group were asked questions about the metaphors they use for gifted children and the programs to be applied to children. According to the answers received, pre-service teachers' perceptions about gifted children were grouped under seven themes as objects, life, space, valuable elements, plants, natural phenomena and personality traits and 94 metaphors were mentioned. Under these themes, opinions about the programmes that can be implemented for children were evaluated. Pre-service teachers conceptualised their perceptions about children mostly under the theme of object (N=22) and stated that the programmes to be implemented for children should be individual education programmes. According to the results of the research, it can be said that the fact that pre-service teachers have taken 'Special Education' course is useful in forming their perceptions about gifted children and revealing their views on programme implementations.

Keywords: Gifted Child, Metaphor, Preschool Teacher Candidates, Program Implementation

GİRİŞ

Özel yetenekli çocuklar ile ilgili tanımlara bakıldığında, gelişim ve öğrenmede kendine özgü ihtiyaçları olan bir çocuğun okula dâhil edilmesini içerdiği kabul edilir. Özel yetenekli çocukların okula dâhil edilmesi onların özelliklerini, motivasyonlarını ve öğrenmeye katılımlarını anlamakla

¹ Düzce Üniversite, Türkiye, ulkuusenti@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2579-6653

² Maltepe Üniversite, Türkiye, lemlislik@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5905-5741

ilgilidir (Forno, Bahia ve Veiga, 2015). Fakat birçok yetenekli çocuk için bu ihtiyaçlar karşılanamamaktadır (Renzulli, 2010). Bu ihtiyaçları karşılamada yardımcı olacak en önemli unsurun öğretmenler olduğu düşünüldüğünde, eğitim sürecinde görev alacak öğretmenlerin iyi bir şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir. Öğretmenler bilgi, tutum, beceri, uyguladıkları yöntem, teknikler ve stratejiler ile programda yer alan davranışların çocuklara kazandırılmasında etkili role sahiptirler (Dağlıoğlu, 2010). Bu kapsamda, öğretmenlerin özel yetenekli çocukların özelliklerini biliyor olması önemli görülmektedir. Çünkü bu çocuklar ile öğretmenler ilk önce okul öncesi eğitim öğretim uygulamalarında bir araya gelmektedirler. Literatüre bakıldığında özel yetenek ile ilgili birçok tanımın olduğu (Sternberg ve Davidson 2005) ve bu tanımların üzerinde odaklandıkları farklı noktaların olduğu görülmektedir. Bazı tanımlarda, bir çocuğun mevcut başarı düzeyi odak noktası iken (örneğin, Renzulli 1978), bazı tanımlarda ise kronolojik yaştaki yaşlılarının önemli ölçüde ötesinde bir düzeyde performans gösterme potansiyeli vurgulanır (Gagne 2003; Harrison, 2003; Tannenbaum, 1997). Ayrıca özel yetenekli çocukların, hızlı öğrenme, olağanüstü bellek (hızlı ve doğru hatırlama), daha uzun konsantrasyon süresi, karmaşık kavramları anlama yeteneği, yüksek gözlem yeteneği, merak ve ileri mizah anlayışı gibi bilişsel davranışlardan bazılarını sergilemelerinin muhtemel olduğu da tanımlarda öne çıkmaktadır (Freeman 1985; Harrison 2003; Lewis ve Michalson 1985; Sankar-DeLeeuw 1997; Silverman vd., White 1985). Özel yeteneğin yalnızca ileri bilişsel davranışlarla ilişkili olmadığı, aynı zamanda üstün zekalı çocuklar tarafından sergilenen, yüksek duyarlılık, ahlaki konularla erken ilgilenme, empati yeteneği, mükemmeliyetçilik, sosyal olgunluk ve estetik beğeni gibi duygusal özelliklerinin de olduğu (Silverman vd.) araştırmacılar tarafından belirtilmiştir. Tüm bu tanımlamaların ortak noktasına bakıldığında bir çocuğun özel yetenekli olarak kabul edilmesi için davranışlarının ve kişilik özelliklerinin kronolojik yaşına göre beklenen gelişim düzeyinden önemli ölçüde farklılık göstermesi gereklidir denilebilir. Literatürde özel yetenekli çocukların özelliklerini tanıma, gelişimlerine destek olmada okul öncesi eğitiminin önemi vurgulansa da özel yetenekli okul öncesi dönemi çocuklarının ihtiyaçları ve eğitimi erken çocukluk alanlarında çalışan eğitimciler tarafından göz ardı edilmiştir denilebilir. Hatta bazı araştırmacılar, erken çocukluk döneminde özel yetenek alanının eğitimde en çok ihmal edilen alanlardan biri olduğunu belirtmektedirler (Barbour ve Shaklee 1998; Chamberlin vd. 2007; Jolly ve Kettler 2008; Koshy ve Robinson 2006; Robinson 2000, 2008; Walsh, vd.,2010). Doğumdan beş yaşına kadar olan sürenin çocukların zekâsı, öz saygısı ve sosyal gelişiminde çok önemli olduğu düşünüldüğünde (Shore 1996), bu yaşa kadar olan süreçte özel yetenekli çocukların ihtiyaçlarına bu kadar az ilgi gösterilmesi şaşırtıcıdır. Robinson (2008) bu ilgi eksikliğini; bakım ortamlarına (örn., gündüz bakımevi veya okul öncesi) katılan özel yetenekli çocukların eğitimi konusunda yetersiz olan eğitimciler, erken çocukluk eğitimine dahil olmayan özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler ile açıklamıştır. Ayrıca bu ilgi eksikliğini eğitimcilerin bu dönemdeki çocukların yeteneklerinin belirlenemeyeceğine olan inançsızlıkları ve özel yetenekli çocuklara örgün okul sisteminin daha çok hitap edeceği varsayımını öne süren eğitimcilerin varlığı gibi bir dizi faktöre bağlamıştır. Barbour (1992) ise özel yeteneklilere erken müdahale ve entegre müfredat ile ebeveynleri ve bakıcıları erken eğitime dahil etmenin önemi, ayrıca gelişimsel olarak uygun değerlendirme yöntemlerine duyulan ihtiyaca odaklanmanın gerekliliğini vurgulayarak, özel yetenekliler eğitimi ile erken çocukluk eğitimi alanları arasındaki olası kesişme alanlarını özetlemiştir. Özel yetenekli küçük çocukların asenkron gelişimine dikkat çeken ve performanstan çok potansiyeli vurgulayan tanımlar da dikkate alındığında, potansiyeli ortaya çıkarma ve gelişimi destekleme erken çocukluk eğitimcileri tarafından daha faydalı bir şekilde işlevsel hale getirilebilir (Walsh vd.,2010). Bu işlevselliği sağlamada okul öncesi öğretmenlerinin özel yetenekli çocuklar ile ilgili algıları ve onlara

uygulayacakları eğitim programları konusundaki bilgilerinin ne olduğunun önemli olduğu söylenebilir. Özellikle okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocukların okul ve çevrelerine uyum sağlamalarında ve bu çocukların geleceğini yönlendirmede okul öncesi öğretmenleri, mesleki eğitimlerinin de etkisiyle, derin bir etkiye sahip olabilirler. Çünkü okul öncesi dönem, bireyin gelişimine yönelik bir 'pencere'dir ve aile bağlamı dışında öğrenmenin temel kaynağıdır. Çocuk ailenin yanı sıra okul öncesi dönemde öğrenmeye devam ettiği için (Corte, 2013) bu dönemdeki eğitimin niteliği ve kalitesi açısından öğretmen niteliği önemlidir (Dağlıoğlu, 2010). Dolayısıyla literatür öğretmenlerin özel yetenekli çocukları algılama, onların özelliklerini tanıma ve gelişimlerine destek olarak eğitimlerine yön vermek konusunun içerisinde olmalarının önemine dikkat çekmektedir (Forno vd. 2015). Erken çocuklukta özel yeteneklilerin eğitiminde verilen büyük emek ve çabanın kolaylaştırılması, entelektüel bir gelişimin sağlanması için anlamlı etkinlikler hazırlanması anlamına gelmektedir (Kaplan ve Hertzog, 2016). Erken çocukluk eğitimi boyunca yetenek ve zekâ gelişimini sağlamak için öğretmenler, yöneticiler ve özel yetenekliler programı koordinatörleri sadece geleneksel akademik beceri kazanımına yönelik mevcut hedefleri değiştirmemeli aynı zamanda üstün zekâ ve yeteneklerin nasıl tanımlanabileceği ve ele alınabileceği konusundaki düşünce ve varsayımlarını da değiştirmelidirler (Miller ve Almon, 2009). Erken çocukluk dönemi ile ilgili Martinson, Piaget, Dewey, Vygotsky'nin fikirlerini temel alan ve son zamanlarda İtalya'da ortaya çıkan Reggio Emilia yaklaşımının temel alındığı yaratıcılık, uygulama ve değerlendirmeye yer veren program çalışmaları yeni değildir. Eğitim çalışmalarının öğrencilerin güçlü yönlerini belirleme ve geliştirmede oynadığı rol, erken çocuklukta özel yeteneklilerin eğitiminde de savunulan bir bakış açısıdır. Bu nedenle okul öncesi öğretmenleri, özel yetenekli çocukların öğrenme eğilimlerini teşvik eden dinamik öğrenme ortamları yaratmak için bilgi, beceri ve eğilimleri kazanmalıdırlar. Erken çocukluk dönemi sınıflarında özel yetenek bir potansiyel olarak kendini gösterir ve bu yeteneğin gelişmesi için çocukların teşvik edilmesi gereklidir. Öğretmenlerin çocukların güçlü yanlarını ortaya çıkarmada, ilgi ve yeteneklerini belirlemede yetenek veya zekâ testlerinden alınan bir puan yerine program ve öğretim uygulamaları yolunu izlemeleri daha uygun olacaktır. Bu yolu uygulamak zor olsa da çocukların güçlü yönlerini ve yeteneklerini tanılayan formal ve informal olarak sürekli değerlendirmeler yapmak tüm erken çocukluk eğitimcilerinin hedefi olmalıdır. Erken çocuklukta özel yetenekliler eğitiminin çerçevesini üç kritik inanç ve değer şekillendirir:

- Tüm çocuklar zorlu görevler içeren şartlara sahip olmalıdır.
- Bu zorlu görevler öğretmenlere öğrencilerin güçlü yanları, ihtiyaçları ve ilgilerini tanımada fırsat sağlar.
- Öğretmenler, öğrenciler arasındaki hazırbulunuşluk düzeylerindeki farklılıklara göre onların güçlü yönleri, ihtiyaçları ve ilgi alanlarını tanımak için gerekli ortamları oluştururlar (Kaplan ve Hertzog, 2016).

Bununla birlikte sınıftaki özel yetenekli çocukların, bireysel farklılıkları ve sahip olduğu gelişimsel özellikleri nedeniyle, okul öncesi öğretmenleri tarafından tanınabilmeleri ve desteklenebilmeleri için farklı öğrenme yetenekleri, adımları veya ritimleri dikkate alınarak okuldaki derslerin yanı sıra öğrenme hedeflerini de farklılaştırmak gerekmektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının da özel yetenekli çocukları nasıl algıladıkları ve eğitim programlarını bu çocuklar ile nasıl kullanacaklarını bilmeleri önemlidir. Çünkü her çocuğun ilgi, yetenek ve becerileri birbirinden farklı olduğuna göre erken çocukluk dönemi eğitim programlarının da bu ihtiyaçları karşılayabilir şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir (Davaslıgil, 2003). Okul öncesi eğitimi lisans

düzeyindeki aday öğretmenlerin özel yetenekli çocuklar ile ilgili algılarının oluşmasında ve bu çocuklara uygulanacak programlar hakkında görüşlerini ortaya koymalarında, üniversitedeki eğitim programlarının içerisinde yer alan diğer derslerinin yanında özel eğitim dersi alıyor olmalarının da etkili olduğu düşünülebilir. Okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili algılarını geliştirmede özel eğitim derslerini alıyor olması ve çocuklara uygulanması gereken programlar ile ilgili araştırmaların sınırlı olmasından yola çıkılarak, özel yetenekli çocuk kavramını açıklayan metaforlar ve bu çocuklara hangi eğitim programlarının uygulanması gerekliliği ile ilgili görüşlerin belirlenmesi için 'Özel Eğitim' dersi almış okul öncesi öğretmen adayları ile bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Özel eğitim dersi alan okul öncesi öğretmenliği bölümü öğretmen adayları özel yetenekli çocuk için hangi metaforları kullanıyorlar?
2. Özel yetenekli çocuk kavramını niteleyen metaforlar nasıl sınıflandırılabilir?
3. Özel yetenekli çocuk kavramı için kullanılan metaforlara göre bu çocuklara uygulanan programlar ile ilgili görüşler nasıl açıklanmıştır?

Literatür incelendiğinde, farklı yaş gruplarında eğitim veren öğretmenlerin ve okul öncesi alanında eğitime devam eden öğretmen adaylarının özel yetenekli çocukları algılamaları ile ilgili metafor yaklaşımının kullanıldığı çalışma örnekleri görülmektedir (Forno vd. 2015; Godor, 2019; Duran ve Dağlıoğlu, 2017; Seyhan, 2015; Tezcan, 2012). Fakat özel eğitim derslerini alan okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili algıları ve bu algı ile birlikte bu çocuklara uygulanması gereken programlar ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Araştırma örneklerine bakıldığında, eğitim için öğretmenlerin kullandıkları metaforlar ile öğretim ve sınıf uygulamaları hakkındaki inançları arasında önemli bir bağlantı olduğu görülmektedir. Bu bağlantının metaforların kişinin zihinsel çerçevesine rehberlik ettiği fikrinden kaynaklandığı söylenebilir. Tobin (1990) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin mesleki rollerini yorumlamak ve sınırlandırmak için metaforların kullanıldığı ve bu metaforların sınıf uygulamalarıyla tutarlı olduğu görülmüştür. Metaforların kullanılması uygulamaların da işin içine katıldığı ve doğru olduğuna inanılarak yaygın olarak kabul edilen kavramların temelini oluşturan zihinsel paradigma hakkında daha derin bir anlayışa izin verir. Aynı zamanda, öğretmenlerin üstün zekâlılık hakkındaki inançları sadece kavramsal çerçeveyi oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda sınıf uygulamaları hakkında da bilgi verir (Godor, 2019; Tobin,1990). Konuya özel eğitim dersleri alan okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocukları nasıl algıladıkları açısından bakıldığında yapılan araştırmalar sınırlıdır. Okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocukların nasıl algılandıkları ile birlikte bu çocuklara yönelik program uygulamaları ile ilgili araştırmalarında sınırlı olduğu görülmektedir. Okul öncesi alanında eğitime devam eden öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar için belirli program düzenlemelerini uygulamaya yönelik herhangi bir özel eğitim almadıkları ve eğitim uygulamalarını özel yeteneklilik hakkındaki kişisel inançları ve istekleri doğrultusunda uygulayacakları sonucunu gösteren bir araştırma yapılmıştır (Berman, Schultz ve Weber 2012). Yine benzer bir çalışmada sınıf içerisinde yapılan gruplama, değerlendirme ve hızlandırma ile ilgili program uygulamalarını kullanan öğretmenlerin, öğrencilerinin yetenekleriyle ilgili inançları ve beklentilerinden yola çıkarak yönlendirilmeler yaptıklarını ortaya çıkarmıştır (Missett, Brunner, Callahan, Moon ve Azano, 2014). Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde özel yetenekli çocukların bireysel farklılıkları ve sahip olduğu gelişimsel özellikleri nedeniyle okul öncesi öğretmenleri tarafından tanınması ve

desteklenmesi gerektiği söylenebilir. Yine bu çocuklara, erken yaşta, uygun eğitim ortamları oluşturulmalı ve onların farklı öğrenme yetenekleri dikkate alınarak, okul öncesi eğitim programında yer alan öğrenme hedefleri de farklılaştırılabilir. Bu çerçevede okul öncesi eğitimi lisans düzeyinde eğitimlerine devam eden aday öğretmenlerin özel yetenekli çocuklar ile ilgili algılarının oluşmasında 'Özel Eğitim' dersi almış olmaları ve bu çocuklara uygulanacak programlar hakkında görüşlerini ortaya koymaları literatür ve program uygulamaları açısından önemli görülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, tarama yönteminin kullanıldığı, olgu bilim deseninde yapılmış nitel bir araştırmadır. Olgu bilim deseni, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmasını sağlar. Bu modelde algı ve olaylar doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konur. Olgu bilim, bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yapılan araştırma ile olgu bilim deseni kullanılarak okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili kullandıkları metaforlar ve onlara uygulanacak programlar ile ilgili görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu algının ortaya çıkmasında metafor yaklaşımının kullanılma sebebi ise aday öğretmenlerin kullandıkları metaforlardan yola çıkarak araştırmayı somut ve kolay anlaşılır hale getirmektir (Meier, vd., 2014). Çünkü nitel araştırmalarda metaforlar süreci hızlandırmak ve iyileştirmek adına bir durumu betimlemek için kullanılır ve metaforlar bir durumu tanımlama için kullanıldığında durumun gerçek ya da olgu olduğunu ortaya koyabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu kapsamda verilerin toplanabileceği bir çalışma grubu seçilmiştir.

Çalışma Grubu

Nitel araştırmaların olgulara ilişkin derinlik, yoğunluk ve öznel süreçleri belirleme (Miles & Huberman, 1994) özelliğinden yola çıkarak örneklem seçimine gidilmiştir. Çalışma grubu seçilirken olasılıklı olmayan örnekleme yöntemi yani amaçlı çalışma grubu seçimi kullanılmıştır. Araştırma için seçilen çalışma grubu, 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı'nda Okan Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Düzce Üniversitesi Okul Öncesi Eğitim Programı lisans eğitimine devam eden 103 okul öncesi öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Bu öğretmen adayları, YÖK'ün belirlediği okul öncesi lisans programı ile eğitim veren üniversiteler içerisinde seçilmiş, özel eğitim dersi almış, dördüncü sınıfa devam eden ve gönüllü olanların katılım sağladığı evreni öznel olarak temsil etmektedir. Çalışma grubundan veri toplama aracı ile veriler toplanmıştır. Araştırma verileri 2019 Aralık ayı içerisinde toplandığı için etik kurul izni alınmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Bireyler daha soyut kavramları ve deneyimleri (örneğin psikolojik sıcaklık) kavramsallaştırmak ve düşünmek için daha somut ve tanıdık deneyimleri (örneğin fiziksel sıcaklık) kullanırlar (Meier vd, 2014) ya da Shaw ve Mahlios'un (2008) iddia ettikleri gibi bilgiyi düzenlemek ve yorumlamak için bilişsel araçlar olan, yaşamı ve kişinin kendi deneyimlerini yorumlama biçimi olan metaforları kullanırlar. Eğitimde kullanılan metaforlar ise soyut bir kavramı görselleştirmek ve daha somut bir

şekilde betimlemek içindir (Singh, 2010). Bireylerin sahip olduğu algıları ortaya çıkarmada metaforların bir araç olarak kullanıldığı ilgili araştırmalar incelenmiş ve katılımcıların açık uçlu cümleleri tamamlamalarının istendiği görülmüştür (Alger, 2009; Cerit, 2008; Guerrero ve Villamil, 2002; Kuyucu, Şahin ve Kapıcıoğlu, 2013; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Saban, 2008a, 2008b, 2009, 2011; Akça Üşenti ve Bektaş, 2019). İlgili araştırmalar da dikkate alınarak verileri toplamak için çalışma grubunu oluşturan okul öncesi öğretmen adaylarına özel yetenekli çocuklar ile ilgili kullandıkları metaforlar ve bu çocuklar için kullanılacak programların nasıl olması gerektiği ile ilgili cümlelerin olduğu kısa bir form hazırlanmıştır. Cümlelerin yazılı olduğu formlar aday öğretmenlere dağıtılarak metafor kullanımı ile ilgili kısa bir bilgi verilmiş ve özel yetenekli çocukları benzettikleri kavram ve niçin bu kavrama benzettiklerini forma yazmaları istenmiştir. Metaforlarla ortaya çıkan kavramlara göre uygulamada olması gereken program farklılıklarının öğrenciler tarafından belirtilip belirtilmediği elde edilen veriler ile açıklanmıştır. Bu formda yer alan cümleler;

“Özel yetenekli çocuklar ..... gibidir. Çünkü .....”

“..... metaforu ile açıkladığım özel yetenekli çocuklar için kullanılacak eğitim programı olmalıdır. Çünkü .....” şeklinde. Bu form ile toplanan veriler analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Özel yetenekli çocukları tanımlamada kullanılan metaforlar, özel yetenekli çocukların eğitimi ve okul öncesi eğitim alanlarında uzman olan iki akademisyen tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Analizler yapılırken izlenen adımlar şu şekildedir: Kodlama ve sıralama: Özel eğitim dersi almış olan okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili yazdıkları metaforlar numaralandırılarak anlamlı bölümlere ayrılmak üzere düzenlenmiştir. ‘Kavram’ olarak toplanan verilerin ortak yönleri bulunarak temaları anlamlı bir biçimde temsil etmek üzere sıralanmıştır. Ön değerlendirme aşamasında iki aday öğretmenin verileri anlamsız ve yanlış doldurma nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. Temaların Bulunması: Aday öğretmenlerin özel yetenekli çocukları nitelendirmek için kullandıkları metaforlar belirli temalarla ilişkilendirilmiştir. Tematik kodlama yapılırken iç ve dış tutarlılığa dikkat edilmiştir. Örneğin, “yaşam, uzay, değerli elementler gibi” temaların altında bu temalara uygun kavramların olması gerektiği göz önünde bulundurulmuştur. Böylece farklı yedi kavramsal kategori içerisinde 94 metafor ile nitelendirmeler yapılmıştır.

Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Nitel araştırmalarda geçerliliğin önemli ölçütlerinden birisi toplanan verilerin rapor haline getirilmesidir. Araştırma sürecinde verilere nasıl ulaşıldığı, kodlama ve sınıflamanın nasıl yapıldığı, temaların nasıl oluşturulduğu açık bir biçimde ifade edilerek nitel araştırmalarda geçerliliğin önemli ölçütlerinden biri olan verilerin rapor haline getirilme ölçütü yerine getirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İç güvenirliğin sağlanması açısından nitel araştırmanın geçerliliğinde önemli olan ‘uzman incelemesi’ veya ‘uzman gözden geçirmesi’ stratejisi gereği (Merriam, 2013) temalar ile metaforlar arasındaki ilişkilerin uygunluğu konusunda okul öncesi eğitimi ve özel eğitim konusunda üç uzmana uygunluk formu doldurtularak alınmıştır. Bulgular kısmına geldiğinde öğretmen adaylarının yazdığı metaforlar frekans ve yüzdelik değerleri ile

birlikte tablolaştırılmıştır. Öğretmen adaylarının yazdıkları metaforlara ilişkin görüşleri ile metaforlardan yola çıkarak çocukların eğitim öğretimlerinde kullanılacak eğitim programlarına yönelik görüşleri de bulgular kısmında doğrudan alıntı olarak verilmiştir. Aday öğretmenin görüşleri eğitime devam ettiği üniversitenin baş harfi ve verilen numara yazılarak (Okan Üniversitesi O1- O55, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi B1-B21, Düzce Üniversitesi D1-D27) kısaltma yapılmış böylece hangi öğrenciden alınan görüş olduğu yazılmıştır. Ayrıca uzmanlar arasındaki görüş birliği ve görüş ayrılıkları dikkate alınarak veri analizinin güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994, 2015) formülü ile hesaplanmış ve güvenilirlik. 96 bulunmuştur. Elde edilen verilerin analizi yapılarak sonuçlar açıklanmıştır. Araştırmanın verileri 2019 yılı Kasım-Aralık aylarında toplanması sebebiyle 2020 yılı öncesi verileri kapsamaktadır. Bu nedenle etik kurul izni alınmamıştır.

BULGULAR

Araştırma için çalışma grubu olarak seçilen 103 okul öncesi öğretmen adayından toplanan veriler nesne, yaşam, uzay, değerli elementler, bitki, doğa olayları, kişilik özellikleri olarak yedi tema (Tablo 1) altında toplanmıştır ve yüzdelik oranları belirtilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde 22 öğretmen adayının özel yetenekli çocukları nesne teması altında algılayarak kavramlaştırdığı görülmüştür (%21.30). 10 öğretmen adayı ise kişilik özellikleri teması ile çocuklar ile ilgili algısını kavramsallaştırmıştır (%9./0).

Tablo 1. Özel Eğitim Dersi Almış Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Özel Yetenekli Çocuklar İçin Kullandıkları Metaforlar İçin Oluşturulan Temalar ve Yüzdelik Oranları

Kategoriler	N	%
1. Nesne	22	21.30
2. Yaşam	18	17.50
3. Uzay	15	14.60
4. Değerli Elementler	14	13.60
5. Bitki	13	12.60
6. Doğa Olayları	11	10.70
7. Kişilik Özellikleri	10	9.70
Toplam	103	100

94 metaforun yedi tema altında olan dağılımları ve program ile ilgili görüşleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Özel Eğitim Dersi Almış Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Özel Yetenekli Çocuklar İçin Kullandıkları Metaforların Temalara Göre Dağılımları ve Program Görüşleri

Kategoriler	Metaforlar	Program Görüşleri
Nesne	Sünger (1), soru makineleri (1), tarihi eser (1), anahtar (1), kalem (1), matruşka (2), hediye (2), hazine sandığı (1), akıllı telefon (1), anahtarı kaybolmuş kapı (1), rubik küp (1), puzzle (1), film şeridi (1), mücevher sandığı (1), keşfedilmemiş bir kutu (1), hazine haritası (1), kitap (1), balon (1), sürpriz bir kutu (1), açık pencere (1)	Bütünleştirme ve zenginleştirme programları Yapılandırmacı yaklaşım ile hazırlanan programlar Bireysel özelliklere uygun programlar

Yaşam	Deniz (1), yaşam (1), saklı bahçe (1), kütüphane (1), şiir (1), gelecek (1), kamp ateşi (1), hayatın gerçekleri (1), keşfedilmemiş bir ada (1), bilinmeyen yol (1), teknoloji (2), köz (1), okyanus (1), keşfedilmeyi bekleyen yeni yerler (1), bahçe (2), karınca (1)	Yapılandırmacı yaklaşım Ayrık Programlar Bireysel Eğitim Programları(BEP)
Uzay	Güneş (2), yıldız (1), uzay (1), dünya (1), ışık hızı (1), gökyüzündeki ay (1), küçük ayı yıldızı (1), yıldızlar (1), kutup yıldızı (1), gökyüzü (1), daha önce ayak basılmamış bir gezegen (1), uzakta olduğu için parlaklığı anlaşılammış bir yıldız (1), gökyüzü (1), daha önce ayak basılmamış gezegen (1)	BEP, Farklılıkların anlaşılması, farkın korunması Yetenek geliştirici, Fırsat ve destek eğitimler,
Değerli Elementler	Mücevher taşı (1), kömür (1), elmas (2), zor bulunan bir maden (1), maden (1), hazine (1), inci (1), keşfedilmeyi bekleyen altın (1), keşfedilmeyi bekleyen mücevher (1), odun (1), değerli bir maden (1), bulunmayı bekleyen bir hazine (1), gizli hazine (1)	Hızlandırıcı ve yenilikçi BEP, Özel eğitim programları Kendi özelliklerine sahip diğer çocuklarla birlikte Yeteneklerini ortaya çıkarmaya yönelik
Bitki	Siyah bir papatya (1), nar (2), açmamış bir çiçek (1), çiçek (2), tohum (1), keşfedilmemiş orman (1), açmakta olan çiçek (1), karahindiba (1), ağaç (1), kaktüs (1), balta girmemiş orman (1)	Hızlandırılmış ve çok yönlü programlar Kişiyeye özel tasarlanmış Bireysel yetenekleri ön plana çıkaran çok yönlü programlar Yaratıcılığı keşfetme
Doğa Olayları	Gökkuşuğu (3), kar tanesi (1), gün ışığı (1), karanlıkta dolunay (1), güneşin doğuşu ve batışını seyretmek (1), yıldırım (1), denizde dalga (1), ay ışığı (1), karanlığa yansıyan bir ışık (1)	Yetenekleri destekleme Farklılıkları ortaya çıkarma
Kişilik Özellikleri	Dahi (1), normal insan yavrusu (1), küçük öğretmenler (1), Einstein (1), maceracı (1), kızıl saçlı insanlar (1), pamuk (1), bir dahi (1), araştırmacı (1), takıntı (1)	Özgün düşünme Akran eğitimi Bireyselleştirilmiş programlar Hassas ve duyarlılık gösteren uygulamalar, Sarmal Program: Esnek, İlişkilendirici

Tablo 2 incelendiğinde tüm temalarda öne çıkan program görüşünün bireysel eğitim programları olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının özel yetenekli çocukları algılamaları ile ilgili oluşturulan yedi temanın altında 94 metafor yer almaktadır. 94 metaforun yedi tema altında olan dağılımları ve neden bu metaforların kullanıldığı ile ilgili örnekler, program ile ilgili görüşler aşağıda açıklanmıştır.

1.Tema: Nesne (N=22)

Özel eğitim dersi almış okul öncesi öğretmen adayları özel yetenekli çocuklar ile ilgili algılarını "nesne" teması altında sünger, soru makineleri, tarihi eser, anahtar, kalem, matruşka, hediye, hazine sandığı, akıllı telefon, anahtarı kaybolmuş kapı, rubik küp, puzzle, film şeridi, mücevher sandığı, keşfedilmemiş bir kutu, hazine haritası, kitap, balon, sürpriz bir kutu, açık pencere gibi metaforlar ile nitelemişlerdir. O-31 "Özel yetenekli çocuk matruşka gibidir. Çünkü her yönüyle

değişkenlik gösterir ve farklılıklarını keşfedersiniz.” D-17 “Özel yetenekli çocuk balon gibidir. Çünkü yeteri kadar gelişebilecek olgunluğa sahiptir. Fakat uygun eğitim verilmezse söner.” B-11 “Özel yetenekli çocuk anahtarı kaybolmuş bir kapı gibidir. Çünkü o kapıyı açmak zordur. Ona göre yöntem bularak o kapıyı açarsın.” Öğretmen adaylarının bu çocukların farklılıklarının farkında olmaları, uygun eğitim verilmesi gerektiğini düşünmeleri ve onlara uygun yöntemlerin kullanılmasının gerekliliğini açıklarken bu tür öğrencilere uygulanması gereken programların farklı özelliklerde olması gerektiği ile ilgili görüşlerini de belirtmişlerdir. Bu görüşler çerçevesinde bütünleştirme ve zenginleştirme programlarının uygulanmasının önemli olduğu, yapılandırmacı yaklaşım ile hazırlanan programlar ve bireysel özelliklere uygun programların bu çocukların eğitiminde kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

2.Tema: Yaşam (N=18)

Özel yetenekli çocuklar için ikinci tema “yaşam” kategorisinde kullanılan metaforlar deniz, yaşam, saklı bahçe, kütüphane, şiir, gelecek, kamp ateşi, hayatın gerçekleri, keşfedilmemiş bir ada, bilinmeyen yol, teknoloji, köz, okyanus, keşfedilmeyi bekleyen yeni yerler, bahçe, karınca şeklindedir. Bu kavramlar ile ilgili olarak D-8 “Özel yetenekli çocuk kamp ateşi gibidir. Çünkü herkes bir dal atar, hiç sönmez, toplulukları ısıtır, hep közü vardır.” B-18 “Özel yetenekli çocuklar keşfedilmeyi bekleyen yeni yerler gibidir. Çünkü onların bakış açılarını keşfetmek, gözlemlemek heyecan vericidir.” O-8 “Özel yetenekli çocuk karınca gibidir. Çünkü ağırlığının 850 katını taşıyabilen karıncalar gibidir.” şeklinde yorumlar getirilmiştir. Bu grupta yer alan öğretmen adaylarının uygulanacak programlar ile ilgili görüşlerine bakıldığında yine yapılandırmacı yaklaşımın bu grupta da yer aldığı görülmektedir. Çocukların bireysel farklılıkları göz önüne alınarak bireysel eğitim programlarının (BEP) düzenlenmesi ayrıca bu çocuklar için esnek ve ilişkilendirici programların olması gerekliliği de belirtilmiştir.

3.Tema: Uzay (N=15)

Özel yetenekli çocuklar ile ilgili “uzay” kategorisinde kullanılan metaforlara bakıldığında güneş, yıldız, uzay, dünya, ışık hızı, gökyüzündeki ay, küçükayı yıldızı, yıldızlar, kutup yıldızı, gökyüzü, daha önce ayak basılmamış bir gezegen, uzakta olduğu için parlaklığı anlaşılammış bir yıldız, gökyüzü, daha önce ayak basılmamış gezegen gibi kavramlar ile nitelendirildikleri görülmektedir. Kavramlar ile ilgili yorumlara bakıldığında; D-5 “Özel yetenekli çocuk uzakta olduğu için parlaklığı anlaşılammayan bir yıldız gibidir. Çünkü zekâsının anlaşılammaması daha doğrusu zekâsının getirmiş olduğu bir takım davranışların yanlış anlaşılması sebebiyle geri plana atılabiliyorlar.”, O-28 “Özel yetenekli çocuk uzay gibidir. Çünkü uçsuz bucaksız dünyalarında sürekli yenilikler keşfedersiniz.” B-20 “Özel yetenekli çocuk kutup yıldızı gibidir. Çünkü akranlarıyla aynı gibi görünüp farklıdır.” şeklinde yorumlar yapılmıştır. Bu grupta uygulanması gereken programlar ile ilgili olarak farklılıkların anlaşıldığı, farkın korunabildiği, yetenekleri geliştirebilen, fırsat ve destek eğitimler sunan programların düzenlenmesi gerektiği görüşleri öne sürülmüştür. Ayrıca yine bireysel eğitim programlarının düzenlenmesi önerisi getirilmiştir. Bir öğretmen adayı ise hızlandırıcı ve yenilikçi programların olması gerektiğini belirtmiştir.

4.Tema: Değerli Elementler (N=14)

Özel eğitim dersi almış okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar için “değerli elementler” kategorisinde kullandıkları metaforların mücevher taşı, kömür, elmas, zor bulunan bir maden, maden, hazine, inci, keşfedilmeyi bekleyen altın, keşfedilmeyi bekleyen mücevher, odun, değerli bir maden, bulunmayı bekleyen bir hazine, gizli hazine şeklinde olduğu görülmektedir. Bu kavramlar ile ilgili olarak, D-25 “Özel yetenekli çocuk elmas gibidir. Çünkü işlediğinizde ışık saçar.” B-3

“Özel yetenekli çocuk mücevher taşı gibidir. Çünkü Özel yetenekli çocuklar sayıca az ve değerli insanlardır.” O-42 “Özel yetenekli çocuk elmas gibidir. Çünkü hareketleri ve fikirleri ile parlar, dikkat çekerler.” yorumları yapılmıştır. Belirtilen görüşleri destekleyen öğretmen adaylarının bu çocukların kendi özelliklerine sahip diğer çocuklarla birlikte yeteneklerini ortaya çıkarmaya yönelik programlara gereksinimleri olduğu görüşü öne sürülmüştür. Yine diğer gruplarla ortak görüş olarak bireysel eğitim programları ve özel öğretim programlarının olması gerektiği belirtilmiştir.

5.Tema: Bitki (N=13)

Özel eğitim dersi almış okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar için “bitki” kategorisinde kullandıkları metaforların siyah bir papatya, nar, açmamış bir çiçek, çiçek, tohum, keşfedilmemiş orman, açmakta olan çiçek, karahindiba, ağaç, kaktüs ve balta girmemiş orman şeklinde olduğu görülmüştür. Buna göre D- 3 “Özel yetenekli çocuk siyah bir papatya gibidir. Çünkü onlar farklıdır. Yaşıtlarından farklı ve nadir çocuklardır.” O- 54 “Özel yetenekli çocuk karahindiba gibidir. Çünkü her seferinde yeni bir bilgi uçuşur onlardan.” O-37 “Özel yetenekli çocuk kaktüs gibidir. Çünkü kendi içinde bambaşka bir skalası ve güzellikleri vardır. Çiçek olarak görülemeyecek kadar farklı ve özeller” yorumları yapılmıştır. Bu gruptaki öğretmen adayları programların kişiye özel tasarlanmış, bireysel yetenekleri ön plana çıkaran, çok yönlü programlar olması gerektiği şeklinde belirtmişlerdir. Yine bu gruptaki bir öğretmen adayının hızlandırılmış ve çok yönlü programların bu çocuklar için uygun olduğunu belirttiği görülmüştür.

6.Tema: Doğa Olayları (N=11)

Özel eğitim dersi almış okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar için “doğa olayları” kategorisinde kullandıkları metaforlar gökkuşağı, kar tanesi, gün ışığı, karanlıkta dolunay, güneşin doğuşu ve batışını seyretmek, yıldırım, denizde dalga, ay ışığı, karanlığa yansıyan bir ışık kavramlarından oluşmaktadır. Bu kavramlar ile ilgili D19 “Özel yetenekli çocuk gökkuşağı gibidir. Çünkü rengârenk ve ilgi çekicidirler.”, O-1 “Özel yetenekli çocuklar güneşin doğuşunu ve batışını seyretmek gibidir. Çünkü güneş doğmak için saatler kollarken bir an önce sabah olsun isteriz akşam olunca karanlık olduğu için üzüntü duyarız. Çocuklarda aynı onlar için verilen bilgiler kısıtlandığı zaman daha çok özgür alan ve etkinlik arzusu edinirler.” O-52 “Özel yetenekli çocuklar kar tanesi gibidir. Çünkü kar taneleri gökyüzünden düşerken her biri ayrı özel ve güzeldir. Hiçbiri birbirine değmez. Farklıdır ve değerlidir.” gibi yorumlar altıncı temada yer alan metaforlara göre yapılmıştır. Bu gruptaki değerlendirmelere göre aday öğretmenler özel yetenekli çocuklar için hazırlanacak programların yaratıcılığı keşfetme, yetenekleri destekleme, farklılıkları ortaya çıkarma, hayal gücünü geliştirme, gelişim özelliklerini dikkate alma, sosyo-duygusal destek sağlama şeklinde olması gerektiği belirtmişlerdir.

7.Tema: Kişilik Özellikleri (N=10)

Öğretmen adayları yedinci tema olan “kişilik özellikleri” kategorisine göre özel yetenekli çocukları dahi, normal insan yavrusu, küçük öğretmenler, Einstein, maceracı, kızıl saçlı insanlar, pamuk, bir dahi, araştırmacı, takıntı gibi kavramlarla nitelendirilmişlerdir. Bu kavramlara göre yapılan yorumlar; O- 43 “Özel yetenekli çocuk pamuk gibidir. Çünkü eğer kendisine verilen en küçük uyarana bile onu şekillendirir, etkiler.”, B- 19 “Özel yetenekli çocuk kızıl saçlı insanlar gibidir. Çünkü sayıları diğerlerinden daha azdır ama kendilerine has özellikleri vardır.” D- 26 “Özel yetenekli çocuklar takıntı gibidir. Çünkü her şeye aşırı dikkat ederler” şeklindedir. Bu grupta görüş bildiren öğretmen adaylarına göre özel yetenekli çocuklara uygulanacak programlar özgün düşünme becerilerini ortaya çıkaracak nitelikte, hassas ve duyarlılık gösteren uygulamalar olması gerektiği yönündedir.

Yine bireyselleştirilmiş eğitim programlarının gerekliliği belirtilmiştir. Ayrıca bu gruptaki bir aday öğretmen akran eğitimlerinin önemli olduğunu belirtmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Özel eğitim derslerini alan okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili algılarını ve bu algı ile birlikte bu çocuklara uygulanması gereken programlar ile ilgili görüşlerini yansıtan bu araştırmada, 103 okul öncesi öğretmen adayı tematik kodlamaya uygun kavramlar ile özel yetenekli çocukları nitelendirmişlerdir. Bu kavramlar “nesne, yaşam, uzay, değerli elementler, bitki, doğa olayları ve kişilik özellikleri temalarının oluşturduğu yedi kategori içerisinde yer alan 94 metafordur. Temalara uygun olarak açıklanan metaforlar ile birlikte okul öncesi öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar için uygulanacak program önerileri getirirken metafor yorumlarını destekleyen açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Örneğin “bitki” kategorisinde kullanılan siyah bir papatya metaforu ile nitelendirilen özel yetenekli çocukların yaşlılarından farklı ve nadir çocuklar olduğu yorumu yapılmıştır. Öğretmen adayları, farklı olan bu çocuklar ile ilgili kişiye özel tasarlanmış, bireysel yetenekleri ön plana çıkaran, çok yönlü programlar uygulanması gerektiğini ve hızlandırılmış ve çok yönlü programların bu çocuklar için uygun olduğunu belirtmişlerdir. Yorumlara bakıldığında öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili algı geliştirme ve program önerileri getirmelerinde özel eğitim dersi alıyor olmalarının etkisi olduğu düşünülebilir. Bu araştırma ülkemizde ve dünyada okul öncesi alanında eğitime devam eden öğretmen adaylarının, okul öncesi öğretmenlerinin ve farklı yaş gruplarında eğitim veren öğretmenlerin özel yetenekli çocukları algılamaları ile ilgili metafor yaklaşımının kullanıldığı araştırma örneklerini de (Forno vd. 2015; Godor, 2019; Duran ve Dağlıoğlu, 2017; Seyhan, 2015; Tezcan, 2012) destekler niteliktedir. Yine öğretmenlerin çocuklardaki özel yeteneği farklı bir gelişim olarak algılamaları, bu çocukların özel ihtiyaçlarının olduğu ve farklı öğrenme ritimlerine bağlı olarak daha iyi değerlendirilmeleri gerektiği, öğretmenlerin üstünlük kavramı algısı ile ilgili yapılan araştırma sonuçları ile de paralellik göstermektedir (Forno vd.,2015, Havigerova & Haviger, 2014, Corte, 2013). Özel eğitim dersi alan okul öncesi eğitim öğretmen adayları yapılandırmacı yaklaşım ile hazırlanan, yaratıcılığın ortaya çıkarıldığı, yeteneklerin desteklediği gelişim özelliklerinin göz önüne alındığı programların olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu görüş, öğretmenlerin özel yetenekli çocuklara uygun programlar geliştirmek için eğitilmeleri gerektiğini belirten De Corte'nin (2013), onların bilgi ve beceri alanlarını destekleyen, özelliklerine uygun ve bu özelliklerini destekleyen yoğun uygulamaların olduğu güçlü öğrenme ortamları düzenlenmeye odaklanılması gerektiğini belirten araştırması ile de ilişkilendirilebilir. Heterojen bir grup olduklarından hedeflere ulaşmada kesin bir yol olmadığı için aktif, yapıcı, kendi kendini düzenleyen, sürdürülebilir, hedefe yönelik güçlü öğrenme ortamlarının olmasının önemi üzerinde duran De Corte'un bu tespiti araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Özel yetenekli çocuklara, erken yaşta, uygun eğitim ortamları oluşturularak onların farklı öğrenme yetenekleri dikkate alınmalı, okuldaki derslerinin yanı sıra öğrenme hedefleri de farklılaştırılmalıdır. Bu çerçevede okul öncesi eğitimi lisans düzeyinde eğitimlerine devam eden aday öğretmenlerin özel yetenekli çocuklar ile ilgili algılarının oluşmasında özel eğitim dersi almış olmaları ve bu çocuklara uygulanacak programlar hakkında görüşlerini ortaya koymaları literatür ve program uygulamaları için önemlidir.

Bu araştırmadaki okul öncesi öğretmen adaylarının, özel eğitim dersi alıyor olmalarının, özel yetenekli çocuklar hakkındaki algı oluşumunda ve uygulamalar yaparken kullanılabilecek programların yeterlilik düzeylerini etkileyebileceği sonucu ile Sarar'ın (2018) araştırmasındaki

okul öncesi öğretmenlerinin özel yetenekli çocuklara yönelik bilgi düzeylerinin arttıkça bu eğitim ile ilgili ve çocuklar ile ilgili genel bilgilerinin, algılarının ve öz yeterliliklerinin arttığı sonucu birbirini desteklemektedir. Öğretmen adaylarının özel yetenekliler ile ilgili bilgi düzeylerini arttırmak ve onlar için uygulanması gereken farklı eğitim modellerini öğretim ortamlarında kullanmaları gerekliliğinin farkında olmaları, bu öğrencilerin eğitim ve öğretim çalışmalarında verimli ve etkili olacaktır. Tezcan (2012), yaptığı araştırmada özel yetenekli çocukların gereksinimlerini karşılayabilmek için ortaya çıkan bulgularda öğretmenlerin mesleki gelişim ve model uygulamalar içeren eğitim ihtiyaçları, üstün zekâ algısı, özel yetenekli çocukların özellikleri ve eğitimi konusu üzerinde durulmuştur. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenleri bu çocukları bilişsel yeteneklerindeki mükemmellik ve öğrenmedeki hızlarını bilişsel işlevde yüksek yetenek gösteren bir özellik olarak nitelendirmişlerdir. Öğretmenlerin bu çocuklar ile bireysel çalışmalar ve yeteneklerini destekleyici yönde çalışmalar yapmaları, ayrıca bilişsel yetenekleri ile birlikte gösterecekleri özel yetenekleri nedeniyle farklı kaynaklardan eğitim almaya ve hizmet içi eğitime ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda aldıkları eğitimleri uygulamak için desteğe de ihtiyaçları olduğu açıklanmıştır. Araştırma bulguları okul öncesi dönemi özel yetenekli çocukların belirlenmesi ve eğitimine yönelik erken çocukluk dönemi öğretmenlerinin eksikliklerine işaret ederken (Tezcan, 2012) yapılan bu araştırma ile elde edilen bulgular okul öncesi öğretmen adaylarının özel eğitim dersi alıyor olmalarının bu konuda algı geliştirmeye ve uygulamalar konusunda bilgi düzeyinin artmasına katkı sağladığını göstermektedir. Berman (2012) arkadaşları ile yaptığı bir araştırmada, normal sınıf ortamında yer alan özel yetenekli çocukların yavaş bir öğretim hızı, doğası ve ihtiyaçları içerisinde kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle özel yetenekli çocuklar için bir eğitim ve hazırlığın gerekli olduğu, yasal olarak bu çocuklara gelişimleri ve yetenekleri konusunda eğitim verilmesi gerekliliği kabul edilmişken eksikliklerin bulunduğunu tartışmışlardır. Var olan eksikliklerin giderilmesinde Carrington ve Bailey (2000)'in yaptıkları çalışma sonucunda da belirttikleri gibi özel yetenekli çocukların eğitimlerinde görev alacak öğretmenlerin aldıkları derslere ek olarak özel yeteneklilerin eğitim stratejilerine daha fazla odaklanması gerekmektedir. Bu bağlamdan bakıldığında, yapılan araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının verilen eğitimler ve özel eğitim dersi alıyor olmalarının sonucu da özel yetenekli çocuklar ile ilgili bir farkındalıklarının olduğu metaforlarla ortaya çıkmış ve bu çocuklar için farklı program uygulamalarının gerekli olduğu ile ilgili öneriler ortaya konmuştur. Bununla birlikte yapılan farklı araştırmalarda (Dereli ve Deli, 2022; Özcan ve Güllkaya, 2019) okul öncesi öğretmenlerinin, özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri konusunda bilgilerinin yetersiz olduğu, bu çocuklar için program geliştirme, materyal tasarlama ve çocukların ihtiyaç duydukları alanlarda desteklemek üzere yeterli donanıma sahip olmadıkları ile ilgili bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuca göre yapılan araştırmada özel yetenekli çocukları algılama ve onlar için farklı eğitim programları uygulama konusunda lisans düzeyinde bir algı oluşmasına rağmen uygulamada öğretmenlerin desteklenmesi gerektiği görülmektedir. Okul öncesi sahada çalışan öğretmenlerin özel yeteneği tanınması ile ilgili görüşleri ile birlikte bu çocukların eğitimlerine yönelik kendi sınıflarında ne tür uygulamalar yaptıkları ve ne tür güçlüklerle karşılaştıkları ile ilgili deneyimleri, düşünceleri ve ihtiyaçların belirlenmesi ile ilgili yapılan araştırmada (Bildiren vd., 2020) öğretmenlerin küçük bir kısmı bu konu ile ilgili bir eğitim aldığı, lisans eğitiminde alınan derslerin yararlı olsa da yeterli olmadığı belirtilmiştir. Bu araştırma sonucunda da özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının özel yetenekli çocuklar ile ilgili algılarının oluştuğu, uygulanacak programlar hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Ancak alanda uygulamalara başladıklarında bu bilgi ve algı düzeyinin yeterli olup olmadığı konusu Bildiren vd.'nin (2020) yaptığı araştırmanın sonuçları ile kıyaslandığında tartışmaya açık

olarak görülebilir. Bu nedenle YÖK, okul öncesi öğretmenliği lisans programı (2018) içerisinde içerik ve kapsam değişikliği yaparak okul öncesi dönemi özel yetenekli çocukların öğretmen adaylarının eğitimleri için destek sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Akça Üşenti, Ü. & Bektaş, F.L. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocuklar için kullandıkları metaforlar ve program uygulamalarına ilişkin görüşleri. *International Congress on Gifted and Talented Education (IGATE'19)*. Özet Kitabı, s: 243-274.ID: 114
- Alger, C. L. (2009). Secondary teachers' conceptual metaphors of teaching and learning: changes over the career span. *Teaching and Teacher Education*, 25, 743-751. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.10.004>
- Barbour, N. & Shaklee, B. D. (1998). Gifted education meets Reggio Emilia: Visions for curriculum in gifted education for young children. *Gifted Child Quarterly*, 42, 228-237 <https://doi.org/10.1177/001698629804200406>
- Berman, K. M. & Schultz, R. A. & Weber, C. L. (2012). A lack of awareness and emphasis in preservice teacher training. *Gifted Child Today*, 35(1), 18-26. doi:10.1177/1076217511428307
- Bildiren, A. & Gür, G. & Sağkal, A. S. & Özdemir, Y. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocukların tanınması ve eğitimlerine ilişkin algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 329-356. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.572326
- Carrington, N.G. & Bailey, S.B. (2000). How do preservice teachers view gifted students? Evidence from a NSW study. *Australasian Journal of Gifted Education*, 9 (1), 18-22. <http://www.aegt.net.au>
- Cerit, Y. (2008). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13. <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/682>
- Chamberlin, S. A. & Buchanan, M. & Vercimak, D. (2007). Serving twice-exceptional preschoolers: Blending gifted education and early childhood special education practices in assessment and program planning. *Journal For the Education of The Gifted*, 30, 372-393. doi: 10.1177/016235320703000305
- Dağlıoğlu, H. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 40 (186), 72-84. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36198/407059>
- Davaslıgil, Ü. (2003). Erken çocuklukta üstün zekâli çocuklara uygulanacak farklılaştırılmış eğitim programı, Sevinç, M. (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*, (402-412). İstanbul: MOR-PA Yayınları.
- De Corte, E. (2013). Giftedness considered from the perspective of research on learning and instruction, *High Ability Studies*, 24(1), 3-19. DOI: 10.1080/13598139.2013.780967
- Dereli, E. & Deli, H. (2022). Pre-school teachers' knowledge and needs related to noticing gifted children and the enrichment model. *Participatory Educational Research*, 9(2), 219-239. <https://doi.org/10.17275/per.22.37.9.2>
- Duran, A. & Dağlıoğlu, H. E. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocuklara ilişkin metaforik algıları, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37 (3), 855 - 881. <https://doi.org/10.17152/gefad.328869>
- Freeman, J. (Ed.). (1985). *The psychology of gifted children: Perspectives on development and education*. New York: NY: Wiley

- Forno, L.F.D. & Bahia, S. & Veiga, F. H. (2015). Gifted amongst preschool children: An analysis on how teachers recognize giftedness. *International Journal of Technology and Inclusive Education*, 5 (1), 707-715. <https://www.academia.edu/64513600/>
- Gagne, F. Y. (2003). Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory. N. Colangelo & G. A. Davis (Ed.), *Handbook of gifted education* (60–74). Boston: MA: Allyn & Bacon.
- Gay, L. R. & Mills, G. E. & Airasian, P. W. (2009). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. Merrill/Pearson.
- Godor, B. P. (2019). Gifted metaphors: Exploring the metaphors of teachers in gifted education and their impact on teaching the gifted. *Roeper Review*, 41(1), 51-60. doi.org/10.1080/02783193.2018.1553219
- Guerrero, M., & Villamil, O.S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-120. <https://doi.org/10.1191/02613621688021r101oa>
- Harrison, C. (2003). *Giftedness in early childhood*. Sydney: NSW: GERRIC
- Harrison, C. (2005). *Young gifted children: Their search for complexity and connection*. Exeter: NSW: Inscript.
- Havigerova, J. M. & Haviger, J. (2014). Where pre-school children acquire information about a topic that enjoy : Giftedness - Based Study Procedia - *Social and Behavioral Sciences*, 112, 219 – 224. [doi: 10.1016/j.sbspro.2014.01.1158](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1158)
- Johnson, R. B. & Christensen, L. (2019). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches*. United States America : Sage publications
- Jolly, J. L. & Kettler, T. (2008). Gifted education research 1994–2003: A disconnect between priorities and practice. *Journal for the Education of the Gifted*, 31, 427–446. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ799758.pdf>
- Kaplan, S. & Hertzog, N. B. (2016). Pedagogy for early childhood gifted education. *Gifted Child Today*, 39(3), 134-139. <https://doi.org/10.1177/1076217516644637>
- Katz, L. G. (2008). *Current perspectives on the early childhood curriculum*. Open Eye Conference, London, England.
- Koshy, V. & Robinson, N. M. (2006). Too long neglected: Gifted young children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 14, 113–126. <http://dx.doi.org/10.1080/13502930285209951>
- Kuyucu, Y. Şahin, M. & Kapıcıoğlu, O. (2013). Okul öncesi öğrencilerinin çocuk kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 43-53. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/05_yasemin_kuyucu_mehmet_sahin_m_osman_kapicioglu.pdf
- Lewis, M. & Michalson, L. (1985). The gifted infant. In J. Freeman (Ed.), *The psychology of gifted children: Perspectives on development and education* (pp. 35–57). New York: NY: Wiley.
- Meier, B. P. Scholer, A. A. & Fincher-Kiefer, R. (2014). Conceptual metaphor theory and person perception. In M. Landau, M. D. Robinson, & B. P. Meier (Ed.), *The power of metaphor: Examining its influence on social life* (pp. 43–64). Washington DC: American Psychological Association.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. Turan, S.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miller, E. & Almon, J. (2009). *Crisis in the kindergarten: Why children need to play in school*. College Park, MD: Alliance for Childhood.

- Miles, M. B. & Huberman A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. California: Sage Publications, 2nd ed. Thousand Oaks.
- Miles, M. B. Huberman, A. M. & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: A method sourcebook*. California: Sage Publications, 3rd ed. Thousand Oaks.
- Missett, T. C. Brunner, M. M. Callahan, C. M. Moon, T. R. & Azano, A. P. (2014). Exploring teacher beliefs and use of acceleration, ability grouping, and formative assessment. *Journal for the Education of the Gifted*, 37, 245–268. doi.org/10.1177/0162353214541326
- Özcan, D., & Gülkaya, Ş. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara yönelik algı ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(5), 2355-2368. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3776>
- Reis, S.M. Renzulli J.S. (2010). Is there still a need for gifted education? An examination of current research. *Learning and Individual Differences*, 20(4), 308–317. <http://dx.doi.org/10.1016/j.lindif.2009.10.012>
- Robinson, N. M. (2000). Giftedness in very young children: How seriously should it be taken? In R. C. Friedman & B. M. Shore (Eds.), *Talents unfolding: Cognition and development* (pp. 7–26). Washington, DC: American Psychological Association.
- Robinson, N. M. (2008). Early childhood. In J. A. Plucker & C. M. Callahan (Eds.), *Critical issues and practices in gifted education. What the research says* (pp. 179–194). Waco: TX Prufrock Press.
- Saban, A. Koçbeker, B.N. & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/83192/>
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10342/126702>
- Saban, A. (2008). İlköğretim birinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8601/107119>
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26107/275061>
- Saban, A. (2011). Prospective computer teachers' mental images about the concepts of school and computer teacher. *Educational Science Theory and Practise*, 11(1), 435-446. <https://eric.ed.gov/?id=EJ919910>
- Sankar-DeLeeuw, N. (1997). Gifted preschoolers: Survey of characteristics perceived by parents and teachers. In J. C. J. Spinks (Ed.), *Maximizing potential: Lengthening and strengthening our stride, proceedings of the 11th Conference of the World Council for Gifted and Talented Children*. (pp. 399–414). Hong Kong: University of Hong Kong.
- Sankar-DeLeeuw, N. (1999). Gifted preschoolers: Parent and teacher views on identification, early admission and programming. *Roeper Review*, 21, 174–179. <http://dx.doi.org/10.1080/02783190209554174>
- Sarar, M. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin özyeterlilik düzeyleri ile üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik algı ve bilgisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayın No. 513004). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Seyhan, B. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara yönelik algıları ile tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayın No. 429493). [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Shaw, D. M. & Mahlios, M. (2008). Pre-service teachers' metaphors of teaching and literacy.

- Reading Psychology*, 29(1), 31–60. <http://dx.doi.org/10.1080/02702710701568397>
- Shore, R. (1996). *Rethinking the brain: New insights into early development*. New York: NY: Families and Work Institute.
- Silverman, L. K. (2011). Characteristics of giftedness Scale: Research and Review of The Literature. Retrived from <http://www.gifteddevelopment.com>.
- Singh, K. (2010). Metaphor as a tool in educational leadership classrooms. *Management in Education*, 24(3), 127–131. <https://doi.org/10.1177/0892020608090411>
- Sternberg, R. J. Davidson, J.E. (Eds.). (2005). *Conceptions of giftedness*. Second Edition. New York: Cambridge University Press.
- Walsh, R. L. Hodge, K. A. Bowes, J. M. & Kemp, C. R. (2010). Same age, different page: Overcoming the barriers to catering for young gifted children in prior-to-school settings. *International Journal of Early Childhood*, 42(1), 43-58. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13158-010-0004-8>
- White, B. (1985). Competence and giftedness. In J. Freeman (Ed.), *The psychology of gifted children: Perspectives on development and education* (pp. 59–73). New York: NY: Wiley.
- Yıldırım A. Şimşek & H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Qualitative research methods in social sciences)*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tannenbaum, A. J. (1997). The meaning and making of giftedness. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education* (pp. 27–42). Boston MA: Allyn & Bacon.
- Tezcan, F. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin erken yaştaki üstün zekalı çocuklara ve eğitimlerine yönelik algıları*. (Yayın No. 345477). [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tobin, K. (1990). Changing metaphors and beliefs: A master switch for teaching? *Theory into Practice*, 29, 122–127. doi.org/10.1080/00405849009543442.
- Yükseköğretim Kurulu (2018). Yeni Öğretmen Yetiştirme Programları: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Okul_Oncesi_Ogretmenligi_Lisans_Programi.

Etik Onay

“Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Özel Yetenekli Çocuklar İçin Kullandıkları Metaforlar ve Program Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi ve Editörünün” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun yazar(lar)a ait olduğu ve çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu bu çalışmanın yazar(lar)ı tarafından taahhüt edilmiştir.

Araştırmanın Etik Kurul İzni

Araştırma kapsamında 2019 Aralık ayı içerisinde veriler toplandığı için etik kurul izni alınmamıştır.